

Folkets rettsfølelse

Av John Sand

I en bokanmeldelse i LOV OG RETT nr. 3 1981 s. 149 skriver høyesterettsdommer Trygve Leivestad bl.a. :

"Jens Chr. Hauge hevdet at rettsoppgjøret måtte bygge på folkets rettsfølelse."

Et tilsvarende syn tilkjennega daværende justisminister Johan Cappelen under ettermiddagsmøtet i Stortinget 29.juni 1945 :

"En alminnelig rettsfølelse i et folk må man være overordentlig varsom med å krenke, for det kan føre til de alvorligste konsekvenser."

De ovenfor nevnte uttalelser har en forbausende konformitet med Hitler-tysk rettsoppfatning. Den 28. juni 1935 ble den tyske straffelovs paragraf 2 endret noe slik at den kom til å lyde : "Bestraft wird wer eine Tat begeht, die das Gesetz für strafbar erklärt oder die nach dem Grundgedanken eines Strafgesetzes und nach dem gesunden Volksempfinden Bestrafung verdient. "

I oversettelse :

"Enhver blir straffet som begår en handling som loven erklærer for straffbar eller som etter straffelovens grunntanke og sund folkefølelse (sundt folkevett) fortjener straff."

Det ser ut til at herrene Hauge og Cappelen tillegger folkets rettsfølelse større vekt enn Hitler-tyske jurister gjorde.

Hva besto så folkets rettsfølelse av i 1945 ? Les Dagbladet og Arbeiderbladet fra 1945 og utover så finner du svaret. Dagbladet kom bl.a. med en oppfordring :

"La hatet og den iskalde forakten leve som tegn på at vi er i pakt med alt som er sunt."

Behandlingen av "tyskertøsene" er også et talende eksempel. Og professor Frede Castberg kan i sin dagboksopptegnelse for 6. februar 1945 fortelle om

"straffe-og henrettelsesentusiasmen som nå er så dominerende, i allfall i norske kretser."

Keiser Neros lærer og rådgiver, filosofen Seneca d.y., skrev i sin tid :

"Bare den som dømmer uten vrede, kan velge den straff som enhver har fortjent." (De Ira I 16) Jfr. Ulrich Knoke : "Der Philosoph Seneca."

I Norge var det vel motsatt - bare den som dømte med vrede var kvalifisert til å være dommer i "oppgjøret" 1945.